

УДК 353.2

DOI: 10.25140/2411-5215-2018-4(16)-161-169

Тарас Турецков

**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО
ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Тарас Турецков

**ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ФАКТОР СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО
И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ**

Taras Turetskov

**INVESTMENT FACTOR OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE
DEVELOPMENT AT REGIONAL LEVEL**

У статті розглянуто проблеми інвестиційного забезпечення малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. Особливу увагу приділено формам фінансового забезпечення та джерелам інвестиційних ресурсів. Досліджено оптимальні шляхи залучення інвестиційного капіталу. Проаналізовано досвід регіонального регулювання малого та середнього підприємництва в Україні та розглянуто основні напрями економічного стимулювання економічної активності в країнах ЄС. Виділено особливості формування інвестиційної привабливості та вплив на цей процес малого та середнього підприємництва.

Ключові слова: мале та середнє підприємництво; інновації; інвестиції; інвестиційна привабливість; фінансове забезпечення; регіональна підтримка.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 15.

В статье рассмотрены проблемы инвестиционного обеспечения малого и среднего предпринимательства на региональном уровне. Особое внимание уделено формам финансового обеспечения и источникам инвестиционных ресурсов. Исследовано оптимальные пути привлечения инвестиционного капитала. Проанализирован опыт регионального регулирования малого и среднего предпринимательства в Украине и рассмотрены основные направления экономического стимулирования экономической активности в странах ЕС. Выделены особенности формирования инвестиционной привлекательности и влияние на этот процесс малого и среднего предпринимательства.

Ключевые слова: малое и среднее предпринимательство; инновации; инвестиции; инвестиционная привлекательность; финансовое обеспечение; региональная поддержка.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 15.

The article deals with the problems of investment support for small and medium-sized businesses at the regional level. Special attention is paid to the forms of financial support and sources of investment resources. The optimal ways of attracting investment capital have been investigated. The experience of regional regulation of small and medium-sized businesses in Ukraine is analyzed and the main directions of economic incentives for economic activity in the EU countries are considered. The features of the formation of investment attractiveness and the impact on this process of small and medium enterprises are highlighted.

Keywords: small and medium entrepreneurship; innovation; investments; investment attractiveness; financial security; regional support.

Fig.: 1. Table: 1. References: 15.

JEL Classification: M29; R38

Постановка проблеми. Досвід країн ЄС свідчить, що в умовах адекватного інституціонального середовища – економічного та соціального – стан розвитку може дієво підтримувати регіональна та місцева влада. Адже саме ці ланки управління повинні створювати відповідні умови для активізації економічної активності суб'єктів господарювання, застосовувати дієві механізми для залучення інвестицій, сприяти розвитку конкурентоспроможності виробників. Від дієвості реалізації цих заходів залежить економічний розвиток регіону, добробут місцевих мешканців, гарантії щодо наповнення місцевих бюджетів, темп розвитку технологічних виробництв та зростання національного добробуту загалом. Регіони, щоб сформувавши інвестиційну привабливість територій, повинні заохочувати фінансування малого та середнього підприємництва, адже він є запорукою створення сучасної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі вивчення розвитку малого та середнього підприємництва (далі – МСП) в Україні присвятили свої праці такі вчені, як О. Амоша, М. Бутко, В. Геєць, О. Гонта, О. Васильєв, В. Мартиненко, Н. Мельничук, Т. Пепа, С. Башкатова, Р. Зубков, С. Фірсова, В. Лещинський, І. Біла, Н. Ковтун, О. Клепанчук, Л. Чернюк, С. Шкарлет, В. Удовиченко та ін. Враховуючи надбання

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

науковців з цієї теми, вбачається подальше дослідження сучасного стану регіонального інвестування підприємств після останніх змін, які відбулися в середовищі державного управління та економіки.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Є багато проблем, які й досі залишаються невирішеними у сфері інвестиційного забезпечення розвитку малих форм підприємництва. Незважаючи на наявні загрози й виклики сектору, для вітчизняного МСП залишаються гострими проблеми інвестиційних ресурсів, що стало об'єктом дослідження цієї роботи.

Мета статті. Головною метою цього дослідження є мотивація суб'єктів МСП та обґрунтувати важелів регіональної інвестиційної підтримки суб'єктів малих форм господарювання.

Виклад основного матеріалу. Одним із першочергових напрямків реформ в Україні є проведення ефективної інвестиційної політики та формування економічно привабливих регіональних господарських систем. Ефективне використання інвестицій та відповідне зростання виробничого потенціалу малих форм підприємництва повинні стати метою регіональної політики в Україні. Сучасна інвестиційна політика не відповідає стратегічним інтересам держави. Держава не заохочує оптимально надійні джерела інвестування, тому на регіональному рівні й тепер, прагнучи, хоча із запізненням, активізувати інвестиційну діяльність, вона зіткнулась з протидією власних політичних та економічних сил.

Відповідно до визначеного вектора реалізації Стратегії сталого розвитку України до 2020 року, основою регіонального розвитку є раціональне використання наявної інвестиційної привабливості, зокрема через стимулювання активності сектору МСП, соціально-економічного та ресурсного потенціалів з метою забезпечення зростання рівня економічних показників та якості життя населення загалом. При цьому для удосконалення системи регіонального управління процесами реалізації зазначеної стратегії дуже актуальним є дослідження та обґрунтування основних переваг, наявних та можливих загроз інвестиційного регіонального розвитку.

Фактично інвестиційна привабливість будь-якого регіону чи суб'єкта господарювання заснована на двох складових: інвестиційному потенціалі та інвестиційному ризику. Інвестиційний потенціал регіону визначається основними макроекономічними характеристиками, насиченістю території факторами виробництва (ресурсо-сировинними, трудовими, фінансовими), розміром та динамікою споживчого попиту населення тощо. Рівень інвестиційного ризику відображає вірогідність втрати інвестицій чи доходу від них. У тому чи іншому регіоні цей ризик визначається загальноекономічними (тенденції в економічному розвитку регіону), фінансово-валютними (ступінь збалансованості регіонального бюджету чи фінансів підприємств), політичними (розподіл політичних симпатій населення за результатами останніх парламентських виборів, легітимність місцевої влади), законодавчими, соціальними (рівень соціальної напруги), екологічними, кримінальними та іншими чинниками.

Таким чином, рівень інвестиційної привабливості загалом визначається співвідношенням інвестиційного ризику та інвестиційного потенціалу, тобто тим, наскільки з огляду на наявний стан та перспективи майбутнього розвитку регіону ризику, пов'язані з інвестуванням у цей регіон, компенсуються надходженнями, які на ці інвестиції можна отримати [1, с. 255–256].

МСП є тим сектором економіки, розвиток якого може зробити вирішальний вплив на економічне становище регіону. Саме структура МСП, яка не вимагає великого стартового капіталу та забезпечує високий обіг ресурсів, здатна швидко реагувати на зміни ринкового попиту і за рахунок цього підтримувати рівновагу на споживчому

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

ринку в умовах глобальних змін економіки й обмеженості фінансових ресурсів. Проте вони не завжди можуть вчасно використовувати науково-технічний потенціал, тому що, на відміну від великих суб'єктів господарювання, обмежені у фінансах.

Для вирішення проблем інвестування малого та середнього підприємництва можна використати світовий досвід та виділити такі основні джерела фінансування малого та середнього бізнесу [2]:

- самофінансування – використання прибутку та амортизаційного фонду;
- фінансово-кредитний ринок;
- державне фінансування – у формі державної підтримки та грантів;
- ресурси міжнародних фондів та організацій;
- фондовий ринок;
- венчурне фінансування;
- ресурси приватних осіб.

Важливим джерелом фінансових надходжень є інвестиції в капітал підприємств малих форм підприємництва. Таким чином, у структурі національного підприємництва за розміром підприємств станом на 01.01.2017 частка малих підприємств становила 322920 од., або 94,2 %, середніх – 4,5 %, тобто 14 937, та великих 399 од. – 0,1 % (рис. 1).

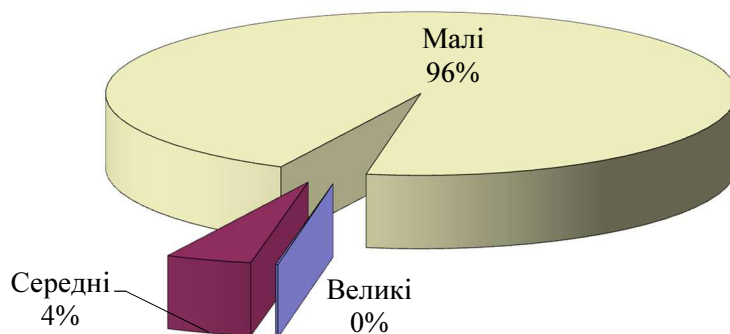


Рис. 1 Структура національного підприємництва за розміром

Протягом 2017 року основним джерелом фінансування були і залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно близько 72 % загального обсягу інвестицій. Другим джерелом фінансування є власні кошти населення, що складають близько 9 % загального обсягу інвестицій. За рахунок позичених коштів, кредитів банків та фінансових установ освоєно близько 8 % інвестицій. Достатньо значними є кошти іноземних інвесторів, які в загальному обсязі інвестицій становили приблизно 3 %. Показник коштів місцевих бюджетів досягнув близько 5 % інвестицій, що стало можливим впровадженням політики децентралізації. Дуже незначним є показник використання державних бюджетних коштів, освоєно лише 1 % обсягу інвестицій, що пояснюється перерозподілом фінансових надходжень на регіональний рівень та складним фінансовим становищем держави (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела інвестування малого та середнього підприємництва в Україні у 2017 р.

Види інвестицій	Одиниці	
	млн грн	% загального обсягу
Кошти державного бюджету	2182,2	1,1
Кошти місцевого бюджету	9883,0	4,8
Власні кошти підприємств	147 098,1	71,7
Кредити банків та фінансових установ	15 728,7	7,8
Кошти приватних осіб	18 824, 5	9,1
Іноземні інвестори	6529,7	3,2
Інші джерела фінансування	4805,5	2,3
Всього	205 051,7	100

Джерело: [3].

Зокрема, Н. Мельничук під інвестиційним кліматом держави розуміє сукупність різноманітних факторів, які забезпечують можливості залучення інвестицій. Процес залучення іноземних інвестицій є доволі складним, на його ефективність впливають безліч чинників різного характеру (політичні, законодавчі, економічні, демографічні та інші). Тобто на обсяг залучення іноземних інвестицій в економіку країни впливає багато факторів, які перебувають у нерозривному зв'язку між собою, вони й формують інвестиційний клімат у країні [4, с. 135].

На регіональному рівні управління, завданнями якого є сталий розвиток регіону та ефективне використання матеріально-технічного, природно-сировинного й людського потенціалу, а також задоволення потреб внутрішнього ринку, прерогатива повинна бути віддана діяльності, пов'язаній із діагностикою конкурентоспроможності місцевих підприємств, оцінкою їхнього науково-технічного, виробничого і кадрового потенціалів з метою виявлення рівня інноваційної сприйнятливості та активності; з вибором пріоритетних напрямків, конкурентний потенціал яких найбільш високий; з розробкою програм з визначеними пріоритетами та механізмів їх реалізації, включаючи залучення приватних інституційних інвесторів – комерційних банків, фінансових компаній, інвестиційних фондів тощо; із забезпеченням відповідних диференційованих режимів економічного стимулювання [5].

Одним із поширених у наукових розробках підходів до оцінки інноваційного розвитку регіону є підхід, коли виділяють ключові фактори для експертної оцінки.

Так, у науковій праці С. В. Башкатової наголошується, що для оцінки інноваційного розвитку регіону необхідно дослідити такі групи факторів:

1. Економічні: доходи та видатки регіону, прибутковість промислового виробництва та окремих його галузей, прибутковість агропромислового сектору та окремих його складових, прибутковість сфери послуг та окремих її секторів, рівень інвестицій.

2. Фінансові: джерела (державні, муніципальні, приватних підприємств, домашніх господарств, запозичені (банківські кредити, лізинг та ін.), залучені (інвестиційні фонди, венчурні фонди та ін.)) та розміри фінансування інноваційної діяльності.

3. Технологічні: розвиток та доступ до новітніх технологій, інформаційні технології, розвиток комунікацій та ін.

4. Організаційно-управлінські: регіональна інфраструктура, наявність інфраструктури підтримки інноваційної діяльності (технопарки, бізнес-інкубатори, державні та приватні венчурні фонди та ін.), наявність регіональних органів підтримки інноваційної діяльності, наявність розроблених регіональних програм із підтримки інноваційної діяльності.

5. Правові: регіональні нормативні акти з підтримки інноваційної діяльності, наявність інструментів правового захисту інвесторів та підприємців, які розвивають інновації в регіоні.

6. Професійної підготовки кадрів: підготовка спеціалістів з управління інноваціями у закладах вищої освіти регіону, наявність центрів із підготовки персоналу, зокрема й державних установ для розвитку та впровадження інновацій у регіоні [6].

За визначенням Р. С. Зубкова, визначення інвестиційного розвитку регіону сформульовано таким чином: інвестиційний розвиток регіону – поступальний позитивний процес залучення та управління вкладеннями (гроші, майно, людські ресурси та ін.) на рівні регіональних органів влади, регіональних суб'єктів господарювання або домашніх господарств регіону з метою отримання позитивного зиску (прибуток, отримання не грошового зиску (час, люди, технології, інформація та ін.), який супроводжується змінами в деяких або всіх сферах функціонування регіону, підприємств, домашніх господарств та позитивно впливає на розвиток країни загалом [7, с. 112].

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Вагомим внеском інноваційний розвитку регіону мають стати інновації. На думку С. Фірсової та С. Чеботаря, оцінюється завдяки видам ресурсів, які застосовуються для розробки та впровадження інновацій у регіоні, а саме:

- матеріальні: будівлі, споруди, обладнання та ін.;
- фінансові: державні, муніципальні, приватні;
- інтелектуальні: відсоток людей із вищою освітою, кількість закладів, що готують фахівців різного рівня освіти, кількість науково-дослідних установ та ін.;
- інформаційні: засоби підтримки інновацій, наявність та доступність програмного забезпечення, наявність та доступність інформації, що стосується інноваційного розвитку регіону для всіх зацікавлених осіб [8, с. 204].

Серед найоб'єктивніших індикаторів реального інвестиційного клімату в будь-якій країні є реальний стан та розвиток малого та середнього підприємництва. Саме мале підприємництво, за умов державної нормативно-правової, інформаційної, кадрової, науково-технічної і морально-психологічної підтримки, здатне успішно вирішувати соціально-економічні проблеми, серед яких безробіття, соціальна напруженість, відсутність робочих місць, наповнення споживчого ринку якісними вітчизняними товарами.

Порівняння потенціалу розвитку малого підприємництва в регіонах та інвестиційного клімату держави надає можливість виявити лінійну залежність: чим вище потенціал, тим сприятливіше клімат для інвестування в цей регіон. Тому в інвестиційній політиці України необхідно враховувати потенційні можливості кожного з регіонів, виявляти найбільш сприятливі сектори вкладення прямих коштів, інвестувати навчальні програми, спрямовані на розвиток самозайнятості населення [9, с. 203].

Завдання регіонального управління полягає в розробці механізмів залучання інвестицій, які б ґрунтувались на інвестиційній привабливості та сприяли збалансованому розвитку територій, на засадах сталості, створенню нових робочих місць та впровадженню технологічних та наукомістких виробництв.

Однак ідеальні умови існують лише в теоретичному моделюванні конкретних ситуацій. У реальному господарському середовищі від нерівності ринкових умов страждає насамперед МСБ, у зв'язку з цим з'являється потреба у формуванні спеціальної політики підтримки малого бізнесу для усунення несприятливого впливу ринкових саморегуляторів [11, с. 43], які базувались на досвіді країн ЄС.

Уряди країн ЄС проводять активну та прагматичну політику в галузі регулювання й підтримки МСП. Зокрема послідовна реалізація державних реформ для підтримки малого бізнесу в Польщі передбачала створення базових організаційних структур. Ці структури в процесі взаємодії з урядом та парламентом, забезпечують надання достовірної інформації щодо стану та перспектив розвитку підприємництва в країні забезпечують надання кредитів малим підприємствам, сприяють розвитку інноваційних технологій та їх застосуванню в малому бізнесі. Фінансова підтримка малого бізнесу передбачає використання системи проектного фінансування малих підприємств, тобто цільове кредитування позичальника для реалізації інвестиційного проекту. На частку цього сектору припадає понад 50 % ВВП країни і 60 % зайнятого населення. Особливою формою підтримки підприємництва стало створення бізнес-інкубаторів, головною метою яких є продукування нових нововведень, надання організаційної та консультативної допомоги молодому бізнесу [2, с. 26].

В Іспанії важливу роль відіграють регіональні, галузеві громадські об'єднання підприємців. Крім цього, у регіонах Іспанії існує велика кількість організацій, які захищають інтереси підприємців. За ініціативи агентств регіонального розвитку в Іспанії були створені технологічні парки, бізнес-інкубатори, промислові полігони, які спрямовані на підтримку підприємництва.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

В Іспанії існують програми, спрямовані на підтримку й розвиток малого підприємництва. Уряд країни приділяє велику увагу тим суб'єктам малого підприємництва, які беруть активну участь в соціальній політиці країни шляхом створення додаткових робочих місць для соціально незахищених громадян, таких як студенти, жінки, іммігранти і т. ін., а також сприяють розвитку регіонів з низькими економічними показниками. Також в Іспанії велика увага приділяється розвитку наукомістких галузей і наукових досягнень [14, с. 16].

В Угорщині вдалося здійснити адміністративно-територіальну реформу, у межах якої було успішно здійснено перерозподіл влади на користь регіонів. Зокрема, у межах державної політики із залучення інвестицій у відсталі в соціально-економічному розвитку райони країни здійснюється надання податкових пільг та преференцій зокрема малим та середнім підприємствам. Для окремих районів Угорщини, які отримали статус виокремлених районів та підприємницьких зон передбачено регіональні податкові пільги. При цьому малі та середні підприємства, що обслуговують об'єкти, які розташовані на території особливих економічних зон, у результаті, опосередкованим шляхом, також отримують частину відповідних податкових пільг. Крім цього, податкові пільги отримують усі малі та середні підприємства, які зареєстровані в промислових парках [12, с. 27].

У Великобританії малі та середні підприємства здебільшого підпорядковуються таким же правилам розрахунку та декларування доходів, як і інші платники податків, хоча є і незначні винятки. У Великобританії малі та середні підприємства розраховують і декларують доходи на загальних підставах, хоча з певними винятками. Підприємства, річний дохід яких менший ніж 15 тис. фунтів стерлінгів, заповнюють просту податкову декларацію без детальних даних про свою діяльність, активи чи зобов'язання [12, с. 27].

У Чехії основними напрямками державної політики в підприємницькій сфері визначено: підвищення капіталізації підприємств; підтримку програм підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня населення; підтримку служб, що надають інформаційні, економічні та консультативні послуги підприємцям; підтримку створення нових робочих місць [12, с. 27].

У Франції застосовуються спеціальні (спрощені) податкові режими для малих та середніх підприємств залежно від величини їхнього обороту. Такі підприємства не подають декларації про податок на додану вартість, проте виплачують прибуткові податки, рівень яких залежить від сфери діяльності (торговельні операції, послуги тощо). При спрощеному податковому режимі застосовується спрощена форма звітності – малі та середні підприємства подають до податкових органів основні дані про свій баланс, основні фонди, розмір інвестицій та фінансові результати діяльності [14, с. 19].

За останні роки в Україні також відбулись позитивні зрушення в ролі МСП, що в кризових умовах створює нові робочі місця без будь-якого фінансування з боку держави, розширює зайнятість населення, залучає до легальної економічної сфери ті кошти, що зараз перебувають поза банківською сферою. До того ж МСП має велике значення при формуванні конкурентного середовища в регіоні.

Для прикладу успішної реалізації регіональної програми розвитку можна навести досвід заходів у Донецькій області. З метою підтримки підприємницьких ініціатив населення була реалізована регіональна програма розвитку малого й середнього підприємництва в Донецькій області, яка була затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації від 27.03.2017 № 266.

Метою Програми було створення сприятливих умов для розвитку малого й середнього підприємництва, забезпечення зайнятості населення, підвищення конкурентоспроможності продукції малих і середніх підприємств. Протягом 2017–2018 рр. в області проводилась робота з реалізації державної регуляторної політики, забезпечення

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

фінансово-кредитної, матеріально-технічної, інформаційно-консультаційної, кадрової підтримки малого і середнього підприємництва. Розпорядженням голови облдержадміністрації від 14.12.2017 року № 1653/5-17 «Про обласний бюджет на 2018 рік» на підтримку малого і середнього підприємництва у 2018 році освоєно 172 115,87 тис. грн, зокрема 200,0 тис. грн – на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого й середнього підприємництва, 140 000,0 тис. грн – на фінансову підтримку суб'єктів МСП.

Протягом зазначеного періоду надано суб'єктам малого підприємництва на конкурсних засадах безповоротної фінансової підтримки (на суму до 500 тис. грн) за умовами співфінансування проектів із місцевими органами влади (співвідношення становить 30 % – місцеві бюджети, 70 % – обласний бюджет).

Конкурсною комісією з відбору проектів суб'єктів малого й середнього підприємництва було:

- розглянуто 306 проектів на загальну суму 130,2 млн грн;
- визначено переможцями 73 проекти на загальну суму 31,69 млн грн (сума співфінансування з місцевих бюджетів – 9,51 млн грн);
- створено 292 робочі місця.

Станом на 01.10.2018 профінансовано 103 проекти, у тому числі 94 проекти суб'єктів малих форм підприємництва отримали безповоротну фінансову підтримку, на загальну суму 30,41 млн грн (11,97 млн грн – кошти місцевих бюджетів), 9 проектів отримали часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надавались на реалізацію проектів, у розмірі 0,169 млн грн [15].

Висновки і пропозиції. Сучасна регіональна політика розвитку МСП має бути спрямована на створення сприятливого середовища, основні цілі регулювання мають полягати у стимулюванні підприємців на високій ступінь технічної спеціалізації, зменшення адміністративного тиску та міжнародна орієнтованість. Україна має переймати позитивний досвід країн ЄС, пов'язаний із підтримкою МСП у формі впровадження цього сектору економіки в європейський економічний простір та зайнятті гідних ринкових ніш. Для цього необхідно сформувавши відповідне бізнес-середовище з урахуванням практики країн ЄС, послідовне перетворення та реформування інфраструктури фінансово-економічної, інституційної та нормативної підтримки для забезпечення інноваційного розвитку національного та регіонального МСП.

Список використаних джерел

1. Васильєв О. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України: монографія. Харків: ХНАМГ, 2007. 341 с.
2. Мартиненко В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2005. 296 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Мельничук Н. Аналіз інвестиційного клімату в Україні та перспективи його розвитку. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8, ч. 1. С. 135–138.
5. Гневко В. А. Модернізація систем розвитку муніципального образования: монографія. Москва: Экономика, 2012. 414 с.
6. Башкатова С. В. Роль інновацій в економічному розвитку регіонів. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/13_bashkatova%20s.v..doc.htm.
7. Зубков Р. С. Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів регіональної економічної системи: теорія і практика: монографія. Миколаїв: ФОП Швець В. М., 2017. 332 с.
8. Фірсова С. М., Чеботар С. В. Основні елементи інноваційного потенціалу. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 3 (25). С. 202–207.
9. Лещинський В. П., Основні напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 3 (54). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/2/07.pdf>.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

10. Зубков Р. С. Основні рівні функціонування інвестиційно-інноваційної матерії регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 6. URL: http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/6_2017/17.pdf.
11. Хогтон Дж., Кук Н., Ісакова Н. Взаємодія державних і недержавних структур у справі формування політики підтримки малого бізнесу. *Економіка*. 2013. № 11. С. 42–47.
12. Біла І. С., Салатюк Н. М. Світовий досвід державного регулювання підприємництва. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 26–30.
13. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: співвідношення основних понять та категорій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. 2008. Вип. 101. С. 25–29.
14. Клепанчук О. Ю. Зарубіжний досвід державної підтримки розвитку малого підприємства та можливості його використання в Україні. *Наукове товариство Івана Кушніра*. 2015. С. 15-19.
15. Офіційний сайт Донецької обласної державної адміністрації. URL: https://dn.gov.ua/ua/ekonomika/malij-ta-serednij-biznes/zahodi-z-pidtrimki-msb?fbclid=IwAR0p0YgSf6b-pRqGaZdEOjozv62LkpUxGjujXvtz_seWVuDVztMmG26To48.

References

1. Vasyliiev, O. (2007). *Metodolohiia i praktyka infrastruktornoho zabezpechennia funktsionuvannia i rozvytku rehioniv Ukrainy [Methodology and Practice of Infrastructure Support for the Functioning and Development of Ukrainian Regions]*. Kharkiv: KSAME [in Ukrainian].
2. Martynenko, V. F. (2005). *Derzhavne upravlinnia investytsiinym protsesom v Ukraini [State administration of investment process in Ukraine]*. Kyiv: Vyd-vo NADU [in Ukrainian].
3. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The State Statistics Service of Ukraine]*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Melnichuk, N. (2011). Analiz investytsiinoho klimatu v Ukraini ta perspektyvy yoho rozvytku [Analysis of investment climate in Ukraine and prospects for its development]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 8 (1), 135–138 [in Ukrainian].
5. Gnevko, V. A. (2012). *Modernyzatsiia sistem razvitiia munitsipalnogo obrazovaniia [Modernization of the systems of development of the municipal formation]*. Moscow: Economics [in Russian].
6. Bashkatova, S. V. (n.d.). *Rol innovatsii v ekonomichnomu rozvytku rehioniv [The role of innovation in the economic development of the regions]*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/SND/Economics/13_bashkatova%20s.v..doc.htm.
7. Zubkov, R. S. (2017). *Mekhanizmy aktyvizatsii investytsiino-innovatsiinykh protsesiv rehionalnoi ekonomichnoi systemy: teoriia i praktyka [Mechanisms of activation of investment and innovation processes of the regional economic system: theory and practice]*. Nikolaev: FOP Shvets V. M. [in Ukrainian].
8. Firsova, S. M., Chebotar, S. V. (2011). Osnovni elementy innovatsiinoho potentsialu [The main elements of innovation potential]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of the Donbas*, 3 (25), 202–207 [in Ukrainian].
9. Leshchynskiy, V. P. (2016). Osnovni napriamy pidvyshchennia efektyvnosti investytsiinoi diialnosti [The main directions of increasing the efficiency of investment activity]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 3 (54). Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/-3/doc/2/07.pdf>.
10. Zubkov, R. S. (2017). Osnovni rivni funktsionuvannia investytsiino-innovatsiinoi materii rehionu [Basic levels of functioning of the investment and innovation matter of the region]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economics, Business and Management*, 6. Retrieved from http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/6_2017/17.pdf.
11. Khohton, Dzh., Kuk, N., Isakova, N. (2013). Vzaiemodiia derzhavnykh i nederzhavnykh struktur u spravi formuvannia polityky pidtrymky maloho biznesu [The interaction of state and non-state structures in the formation of a policy for supporting small business]. *Economics – Ekonomika*, 11, 42-47 [in Ukrainian].

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

12. Bila, I. S., Salatiuk, N. M. (2014). Svitovyi dosvid derzhavnogo rehuliuвання pidpriemnytstva [World Experience in State Regulation of Entrepreneurship]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics, 1*, 26–30 [in Ukrainian].

13. Kovtun, N. (2008). Teoretychni zasady investytsiinoho protsesu ta investytsiinoi diialnosti: spivvidnoshennia osnovnykh poniat ta katehorii [Theoretical principles of the investment process and investment activity: the ratio of basic concepts and categories]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya Ekonomika – Bulletin of the Taras Shevchenko National Taras Shevchenko University. The Economics Series, 101*, 25-29 [in Ukrainian].

14. Klepanchuk, O. Yu. (2015). Foreign experience of state support for the development of a small enterprise and the possibilities of its use in Ukraine [Zarubizhnyi dosvid derzhavnoi pidtrymky rozvytku maloho pidpriemstva ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini]. *Naukove tovarystvo Ivana Kushnira – Scientific Society of Ivan Kushnir* (pp. 15-19).

15. Ofitsiyni sait Donetskoï oblasnoï derzhavnoï administratsii [Official site of the Donetsk Regional State Administration]. Retrieved from http://dn.gov.ua/ua/ekonomika/malij-ta-serednij-biznes/zahodi-z-pidtrimki-msb?fbclid=IwAR0p0YgSf6b-pRqGaZdEOjozv62LkpUxGjujXvtz_seWVuDVztMmG26To48.

Турецков Тарас Євгенович – здобувач кафедри гуманітарних дисциплін, Донецького державного університету управління (вул. Карпінського, 58, м. Маріуполь, 87513, Україна).

Турецков Тарас Євгеньевич – соискатель кафедры гуманитарных дисциплин, Донецкого государственного университета управления (ул. Карпинского, 58, г. Мариуполь, 87513, Украина).

Turetskov Taras – candidate the Department of Humanitarian Disciplines, Donetsk State University of Management (58, Karpinskii Str., 87513 Mariupol, Ukraine).

E-mail: turetskovtaras@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1382-1732>

Researcher ID: B-6911-2019